

**Educația patriotică, revoluționară –
criteriu fundamental al activității
slujitorilor teatrului românesc contemporan**

**ISTORIA
DIN PERSPECTIVA
PREZENTULUI
într-un spectacol monumental:**

**MOȘTENIREA de Titus Popovici
la Teatrul Național din București**

Mara de Cylli și Tomlmay (Ilincă Tomoroveanu) și Mircea cel Mare (Gheorghe Cozorici): două puncte de vedere diferite asupra misiunii domnitorului

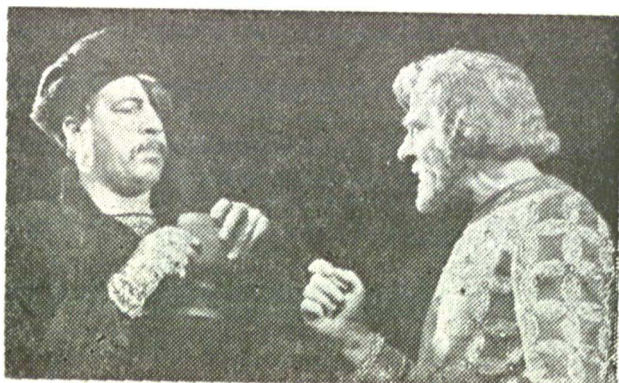
„...Un bătrîn atît de simplu, după vorbă, după port...”

Sub emblema acestui vers, nerostit, dar plînd ca un abur, simbolic, asupra întregii desfășurări a acțiunii, își deschide Titus Popovici „cronica dramatică” **Moștenirea**, dedicată luminoasei figuri a domnitorului Mircea cel Mare. Ecoul verbului eminescian nu e prezent numai în deschiderea și închiderea piesei. El pare să fi prezidat, inspirator, concepția autorului în conturarea eroului central, filosofia acestuia, atitudinea sa în cadrul înfruntării directe, de un puternic dramatism al caracterelor și al ideilor, cu aprigul sultan Bayezid, — una din scenele fundamentale ale piesei, dînd impresia, la un moment dat, că ne aflăm în fața unei dramatizări, amplificate, a nemuritoarei **Scrisoarea III** — rezonînd semnificativ și în cuvintele simbolului personaj Ioachim Ciungul, imagine a poporului devotat țării și domnitorului, ce-și apără „sărăcia și nevoile”. Sub această emblema simbolică, „cronica” lui Titus Popovici e mai mult decît o evocare istorică, o înșiruire de episoade și fapte consemnate în documente. Este o piesă politică, desigur, pentru că problematica și conflictul ei central se inspiră din lupta pentru putere, în diversele ipostaze ale acesteia, dar în același timp e o meditație filosofică asupra condiției morale a puterii, asupra modului de a înțelege puterea și de a o folosi cu o anumită finalitate. Este, în același timp, o dramă poetică, un poem eroic, în care pasaje lirice cîntă frumusețea pămîntului țării și vitejia locuitorilor săi, o epopee a neamului românesc, ce din vechime a stat neolintit, apărîndu-și libertatea și independența de furia iacomă a mîvăliților. Piesă patriotică, așadar, care însă nu-și privește eroul ca pe o statuie, ci ca pe un om viu, în evoluție, în determinările sale psihologice, morale, sociale și, mai presus de toate, istorico-politice. O piesă inițiativă, totodată, urmărind etapele formării lui Mircea

de la primii săi pași în scaunul domniei, pînă la înțelepciunea senectuții, de pe înălțimea căreia se adresează urmașilor, „moștenitorilor” de azi, rememorîndu-și viața, contopită cu viața țării. „Moștenirea” de care vorbește titlul este însăși conștiința de sine a poporului român, pe care autorul o intruchipează, metaforic, în Bătrînul ce apare în razele lunii, ieșind din întuneric ca din legendă, din istorie, pentru a vorbi celor de azi despre un trecut ce va fi mereu prezent, însușind voința, dinamizînd gîndirea. Titus Popovici se dovedește din nou în **Moștenirea**, ca și în celelalte piese ale sale — puține, dar substanțiale —, un dramaturg de vocație și, totodată, un gînditor ce pătrunde resorturile politice ale unei epoci, descifrîndu-i înțelesurile, în raport nu numai cu momentul istoric respectiv, ci și cu valorile perene.

Solid construită, pe axul dramatic al unei idei fundamentale — lupta lui Mircea pentru apărarea libertății și independenței țării —, piesa pare stufoasă, mozaică, cerînd o lectură atentă. Pentru că dramaturgul a urmărit domnia lui Mircea în integralitatea ei, în lumina adevărului istoric, oprindu-se însă asupra cîtorva momente esențiale pentru caracterizarea destinului eroului și relaționînd acest destin cu cele ale unor personaje ce se interferează semnificativ cu evoluția domnitorului. Prima etapă, fundamentală, în această evoluție, ni-l înfățișează pe Mircea tînăr, energic, orgolios, plin de neastîmpăr, făcînd greșeli din necunoaștere, din înufie și zburdălnicie, pe care le va plăti mai tîrziu (boierirea lui Merdea, fost măscărici, eliberat din robie) și trezit la conștiința răspunderii în clipa în care obșteșea țării îl proclamă domn. Momentul de cumpănă al proaspătului conducător, care interoghează, neliniștit, stelele, asupra destinului său („Ce mai rămîne din mine?”), își găsește răspunsul în lecția de înțelepciune, pe care i-o oferă Ciobanul bătrîn ca vremea, „din vechimea vechimii”, lecție de ade-

**Dialog tensionat :
Mircea cel Mare — repre-
zentantul puterii otomane**

vâr și de demnitate morală, ca o primă condiție a puterii pe care tocmai a primit-o — și care izvorăște din adâncurile ființei poporului român. Cea de-a doua lecție este cea de politică, pe care i-o predă Baldovin, marele logofăt, și care este, de fapt, lecția renunțării, a sacrificiului de sine, în numele soartei țării. Sint lecții pe care eroul le asimilează, fructificându-le, și care vor constitui parte integrantă a caracterului, a destinului său, în confruntările sale cu evenimentele, cu personajele ce-l vor intersecta drumul. Printre acestea se află, în primul rând, cel doi mari conducători de imperii, Sigismund și Bayezid, față de care se manifestă cu putere de convingere demnitatea, simplitatea, energia și curajul năfricat, dar și forța gândirii domnitorului ce s-a aflat mereu singur, apărând nu numai propria țară ci întreaga Europă creștină de năvălitorii otomani, relevând un anumit mod de a înțelege și a exercita puterea încredințată de popor. Figura domnitorului își îmbogățește trăsăturile și în raport cu alte personaje, ca de pildă Ioachim Ciungul, simbol al dăimuirii și vitejiei poporului, Nicodim (fiul Bătrînului cioban, lăsat de acesta ca sfetnic și slujitor permanent, ca dascăl de înțelepciune pe lângă domnitor), dar și Neagotă sau Merdea, trădători de țară, sau labilul Kondilas, interesant martor și participant, comentator al evenimentelor și cinic filosof al istoriei.

De o remarcabilă calitate literară, implendind organic documentul cu ficțiunea dramatică, într-un limbaj cînd oficial, politic, cînd poetic sau filosofic, de o mare bogăție, făcînd din didascalii mostre de proză literară substanțială, de filiație camilpetresciană, piesa alternează tiradele cu replicile scurte, emblematice prin concizie și substanțialitate, demonstrînd excelența stăpînire a artei dramatice de către acest autor atît de înzestrat și atît de zgîrcit cu teatrul. Dovadă e splendida tiradă, pe care Mircea o rostește în întîlnirea cu Bayezid — purtînd

ecoul aceleiași omniprezente **Scrisori** eminesciene, de care pomeneam — și în care conturează lapidar întreaga istorie a poporului român, de la începuturile sale coincidente cu ale lumii, configurîndu-i filosofia, ethosul condus de „legile răbdării”, „ale omeniei”, „ale înțelegerii cuviincioase a lumii”. Sau — la întrebarea lui Sigismund „Alteia voastră cum își plătește oastea?”, Mircea răspunde: „Cerîndu-le viața”. Sau — Sigismund: „...care e țara mea? ... Puterea!” Mircea (simplu): „Iar puterea mea e țara”. Replici memorabile, reverberînd în adîncul conștiinței.

Construită cinematografic, cu bătălii sugerate și dese schimbări ale locului și timpului acțiunii, amplă și complexă în desfășurarea ei dramatică, piesa a oferit regizorului Horea Popescu un teren propice pentru manifestarea înclinației lui specifice spre monumental și spectaculos. Realizat pe scena mare a Naționalului, în asociație regizorală cu mai tînărul său coleg Mihai Manolescu, spectacolul e impresionant prin anvergura teatrală și suflul epic coplesitor, antrenînd o bună parte a colectivului artistic al primei scene a țării și punînd în mișcare toate mecanismele moderne ale scenotehnicii de care dispune prestigioasa instituție, pentru a reliefa bogăția de semnificații a piesei. Un întreg sistem de trape, culisante, draperii și pîrghii funcționează miraculos, pe verticală ca și pe orizontală, schimbînd locurile și planurile acțiunii prin denivelări și secționări ale scenei, favorizînd crearea unor spații ample sau intime, aducînd sub ochii spectatorilor săli ale palatului domnesc sau cimpuri de bătălie, tîrmuri de ape cu vapoare gata de plutire sau odăi de taină, făcînd să răsară personajele din genunea istoriei și a legendei sau lansîndu-le în iureșul bătăliei. Un prețios colaborator al regiei a fost arhitectul-scenograf Paul Bortnovski, care a creat o structură scenică amplă și funcțională, nusteră și expresivă, poetică în scenele de reverie reculeasă în sinul naturii, somptuoasă în

O convingătoare de forțe

Radu Beligan
(Theophrastos Kondilas)

**Ilina Tomoroveanu (Mara de Cylli
și Tomlmay)**

Gheorghe Cozorici (Mircea-voievod)

demonstrație artistică

**Ovidiu Iuliu Moldovan (Bayezid
Yildirim)**

**Olga Delia Mateescu (Roxana, mai
tîrziu Maica Agafia)**

**Florin Piersic
(Sigismund de
Luxemburg)**

Mircea Albulescu (Ioachim Ciungul)

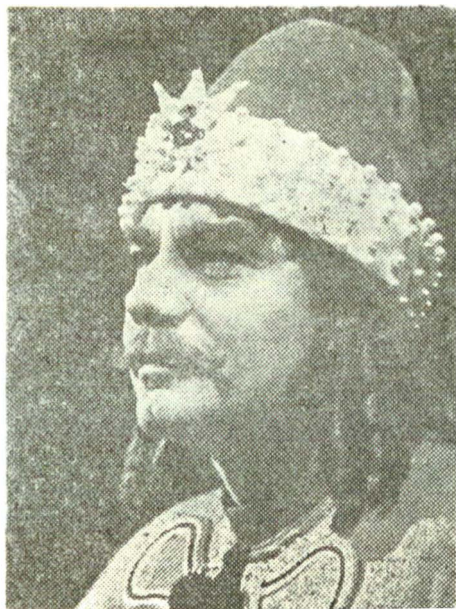
Costel Constantin (Izzedin Djandjaroglu)

George Motoi (Neagotă)

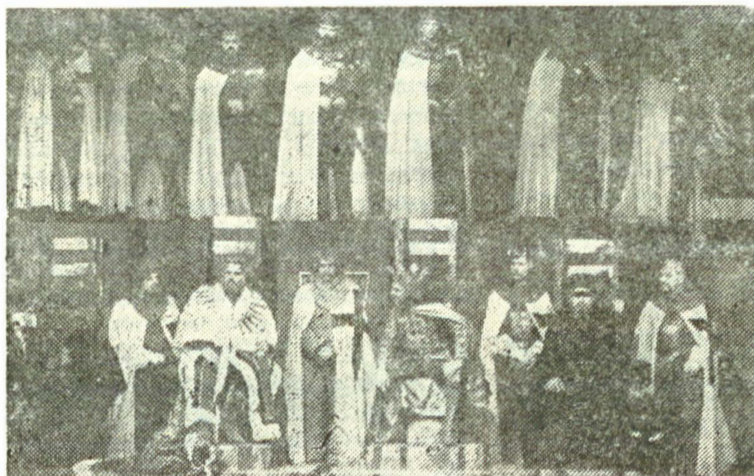
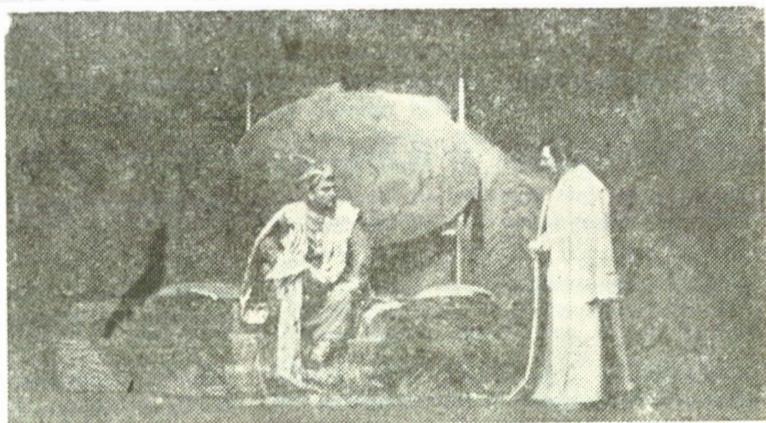
Ovidiu Moldovan (Mihail)

Emil Mureșan (Vlad „Dracul“)

Scene evocatoare

**Infruntarea
lui Mircea
cel Mare
cu Bayezid
Yildirim**

**Intilnirea din-
tre Mircea cel
Mare și Sigis-
mund de Lu-
xemburg**

**Armata crucia-
ților în drum
spre Nicșpole**

scene monumentale

sugerarea faustului palatului domnesc. Costumele de o mare diversitate și picturalitate, create de George Dorosenco și Diana Ioan, au o funcție caracterizantă, mergînd de la somptuoasele vestimente ale doamnei Mara la modesta rasă de călugăriță a Roxanei, trecînd prin toate stările sociale și profilurile morale ale personajelor, sub semnul epocii. Ilustrația muzicală bogată a lui Timuș Alexandrescu participă sugestiv la crearea atmosferei, amplificînd sensuri și stîrnind ecouri, sugerînd semnificații și comentînd acțiuni, ansamblul de imagini vizual-auditive potențînd cuvîntul și relevînd dimensiunile majore ale dramei.

Aceasta nu s-a răsfrînt însă asupra interpretării unitare și concentrate a rolului principal de către Gheorghe Cozoric, cu o vigoare neștirbită de la început pînă la sfîrșit și cu o admirabilă capacitate de transpunere în variatele virsute și ipostaze ale eroului, la fel de simplu și firesc în straiul țărănesc, ca, și în cel de domn. Sonoritatea binecunoscută și apreciată a vocii actorului se modulează după circumstanță, modelînd cuvîntul cu claritate și fină nuanțare, dobîndind inflexiuni meditative, exprimînd voioșia și orgoliul juvenil, apoi gravitatea și ponderea maturității, devenind tăioasă ca oțelul în declarația de demnitate și intransigență „Cît despre partea închinării...” (din nou, verbul eminescian reverberînd asupra întregii drame) sau vibrînd ușor, de emoție înăbușită, în fața Roxanei, unica lui dragoste, scăpînd uneori în acute de înaltă tensiune sau liniștindu-se, curgînd ca o apă lină și limpede dar la fel de viguroasă, în ultima apariție, în care eroul își transmite mesajul către „moștenitori”. Este o creație deosebit de valoroasă, care contribuie la coagularea întregului spectacol în jurul eroului central.

Alături de el, se impun prestigioase personalități actoricești în roluri importante. Radu Beligan creionează cu rafinement, cu subtilitate și detașare ironică, figura complexă, caleidoscopică, a sevastocratlui bizantin Theophrastos Kondilas. Mircea Albulescu aduce în scenă statura impunătoare, umorul popu-

lar și înțelepciunea plină de tălc, caracteristice personajului simbolic Ioachim Ciungul, cu simplitate și autoritate interioară. Forța dominatoare, trufia rafinată și eleganța căutată a regelui Sigismund au găsit o întruchipare convingătoare în jocul nuanțat al lui Florin Piersic. Ovidiu Iuliu Moldovan a dat contur pregnant unui Bayezid energic, aprig și amenințător, cu privire de fanatic. De o frumusețe statuară, Olga Delia Mateescu a dat vibrație dramatică și sensibilitate rolului Roxanei, în timp ce Mîncă Tomroveanu a exprimat cu eleganță și finețe orgoliul dar și complexul de sentimente ce animă personajul Marei. Iulian Necșulescu (înțelepciunea Ciobanului bătrîn), N. Gr. Bălănescu (redînd cu sobrietate și forță interioară demnitatea logofătului Baldovin), George Motol (punctînd expresiv caracterul alunecos, trecînd de la ambiguitate la trădare pe față, al lui Neagotă), Costel Constantin (reliefînd cu forță aroganța lui Izzedin), Alexandru Georgescu (manifestînd o flexibilitate clovnească în modelarea poltroneriei lui Merdea), Ion Marinescu (schîțînd tipul onctuos și ascuns perfid al inchișitorului Gerolamo), Traian Stănescu (transpunîndu-se cu convingere în ținuta sobră și solemnă a lui Nicodim) și alți actori ai Naționalului, dintre care s-au mai făcut remarcați Alfred Demetriu, Ovidiu Moldovan, Emil Mureșan, Grigore Nagacevski (Alexandru cel Bun, într-un episod de prea palid relief dramatic, dar de importantă semnificație politică, prefigurînd unirea principatelor române), Bogdan Mușatescu, Ștefan Hagimă și alții, precum și cîțiva studenți la IATC, printre care s-a simțit unda de emoție transmisă de Corina Voicu (Teodora), — au contribuit la realizarea acestui spectacol de rezonanță patriotică și de vigoare artistică, impunător prin monumentalitate și complexitate, care face cinste Teatrului Național, confirmînd capacitatea artei teatrale de a face să vibreze istoria în conștiința contemporaneității.

Margareta BĂRBUȚA